

„FYSIS“ a „LOGOS“ jako téma ve 20. století [ETF UK]
Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[„FYSIS“ a „LOGOS“ jako téma ve 20. století \[ETF UK\]](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[„FYSIS“ a „LOGOS“ jako téma ve 20. století \[ETF UK\]](#)

◆ přednáška, česky, vznik: 8. 12. 1997

◆ lecture, Czech, origin: 8. 12. 1997

„FYSIS“ a „LOGOS“ jako téma ve 20. století [ETF UK] [1997]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (s1_cleaned.flac) ---

Hejdánek: Byla to schémata nevhodná. Připomněli jsme si, že ještě Husserl na počátku století, v první polovině století, přednášel tak, že všechno ukazoval na předmětech, jako je karafa a jako je odlivka a voda a přelévání a tak dále. Čili na mrtvých předmětech to ukazoval. My se musíme pokusit o ukázkou na něčem živém. Samozřejmě pouhé schéma nebude skutečně živé, bude to *pseudo-živé*. My musíme nějak schematicky znázornit tu živost. A nejprve tedy zůstaneme u dějovosti, dějin, u událostného dění. Minule jsme si ukázali, proč můžeme mluvit o události. To pojetí změny u Řeků a od té doby, co se na to navazovalo, zapomíná na to, že změna jakožto konec něčeho a začátek něčeho jiného dává dohromady začátek a konec, který k sobě nepatří. Nám jde o to, dát k sobě začátek i konec, který k sobě patří. To znamená, aby to byl začátek téže události, která potom končí. Nikoli, aby to byl konec jedné události a začátek jiné události. Nás zajímá ta změna uvnitř události, nikoliv ta změna, že končí jedna událost a začíná jiná.

Čili snad je úplně jasné, že tohleto je ten základní kámen k tomu novému pojetí. A dneska si chceme ukázat, jestli se k tomu dostanu, že to má jakýsi závažný důsledek i takového typu, že teolog na to musí dávat pozor. I když to vypadá, jako kdyby to vůbec s teologií nemělo co dělat. To je právě proto, že teologové nejsou zvyklí mluvit a myslet o tom, co dělají, když pracují teologicky. Domnívají se, že když předvádějí tu teologickou patlačku, že to nemusí kontrolovat. Čili tohle je důvod, proč se tím musíme zabývat. Až tady například půjde o to, jestli vůbec můžeme *inkarnaci* chápat jako událost. Můžeme to tímhle tím schématem, nebo nemůžeme? O tohle půjde, proto teď začínáme těmi začátky. Teologové si neuvědomili zatím, že jsou dosud velmi závislí na schématech geometrického myšlení. Dnes musíme začínat se schématem jiného typu.

Tohle jsme si už znázornili minule. Otázka je, jakým směrem jde čas a jakým směrem jde událost. Ukázali jsme si, že pokud čas jde takhle, tak událost jde vlastně takhle. Protože nejstarší v čase je mládí a nejnovější v čase je stáří. Já jsem dneska už po sedmdesátce nejmladší, kdežto mé mládí už je v nenávratnu. Takže čas sice jde jedním směrem, ale já jdu opačně. Ve chvíli, kdy budu končit toto, tak jsem schopen jenom vzpomínat na to, jak jsem začínal. To znamená, já se děju, já žiju směrem k budoucnosti a svou minulost ve své paměti za sebou ztrácím. To je to, k čemu nás právě vede *Deuteroizajáš*. A je to něco naprosto opačného proti tomu, co platilo pro archaické lidi a co platilo ještě pro *filosofy*. Celá koncepce kauzality spočívá v tom, že minulost je rozhodující. To je to, co rozhoduje o dnešku.

My se musíme naučit to, že o dnešku se rozhoduje, a nejenom o dnešku, o včerejšku, o předvčerejšku, o tom, co se už stalo a o čem se stále lidé domnívají, že to je to, co už se nemění. To se ještě pořád děje. My si to musíme na tom schématu ukázat. To je celá věc. Vždycky to ukazuju na tom, co se stalo v tom 89. roce. To se ještě pořád nedodělalo, nedostalo, ještě pořád se to děje. Ze začátku to vypadalo jako revoluce, brzo se to zvrátilo v *restauraci*. Restauraci té mé teze, kterou stále provokuju, že to je dvojí restaurace. Taková zvláštní symbióza dvou restaurací. Jednak restaurace kapitalismu a ještě rétoricky toho 17. století. Což nejde, nešlo, a proto to mělo jinou povahu, ale rétoricky pořád to byl ten *liberalismus* tehdejší doby, nekritický. Ale ta převážná restaurace spočívala v restauraci osmdesátých let. Ve všech stranách se uplatňují a uplatňují stále víc lidé z osmdesátých let. Ta rétorika, která byla zejména zaměřená třeba v ODS nebo v ODA, byla zaměřená proti takzvaným osmašedesátníkům, to jest *ex-marxistům*, kteří se pokoušeli o reformu v šedesátých letech, a ta selhala, protože byli okupováni. Ta rétorika zakrývala to, že osmdesátníci prorostli všemi stranami. Dosud tady máme všechny strany a dokonce vedení stran jsou lidé, kteří v osmdesátých letech byli ve vysokých funkcích. Samozřejmě ti nejhorší tam nejsou, ale jsou tam ti, kteří tam jsou. Takže dvojí restaurace. To se děje.

Ono to tak nemuselo být. To, co se stalo v 89. roce, mohlo vypadat jinak, kdyby celá společnost nebo aspoň některé významné části na to reagovaly jinak. Jenomže ani sociální demokracie nepředstavovala alternativu, protože také v sociální demokracii je jenom malá část těch skutečných sociálních demokratů.

Jsou tam především osmašedesátníci, to jest ti, co chtěli, aby se z komunistické strany opět stalo něco jako sociální demokracie, tedy chtěli zavést demokracii do komunistického systému. Ale pak tam jsou právě lidé, z nichž Miloš Zeman je typický představitel lidí z osmdesátých let. Teď je otázka, co se stane, nebo jak budeme my všichni reagovat. Teď hrozí nebezpečí, že zatímco ti liberálové, kteří se rétoricky chtěli vrátet do 17. století a kteří od samého začátku říkali, že není špinavých peněz a že když má někdo peníze, nebudeme se ptát, odkud jsou, klidně je vezmeme. Když je chytrý, tak si vydělá a takového člověka potřebujeme, když je hloupý, prodělá a peníze se dostanou někam jinam. Už se nemluvilo o tom, že se eventuálně dostanou ven a že z toho nikdo tady nebude mít nic. Proti tomuhle to teď vypadne, když se do vlády dostanou sociální demokraté a posílí se ta složka těch osmdesátníků a osmašedesátníků a že posílí se tato opět jiného typu nebo jinak složená restaurační vlna. My tady nemáme zatím výhled, že by někdo chtěl skutečně něco s tou společností udělat v takovém smyslu, který znamená pokrok, který znamená, že se nebude opakovat chyba toho či onoho režimu. Jinými slovy, proti tomu se nejvíc – to už si nepamatujete možná, někteří ano – největší atak byl proti každému, kdo mluvil o takzvané třetí cestě. Není třetí cesta, buď a nebo, buď tady máme komunismus, a nebo tady máme ODS. Není žádná třetí. Ten naprostý nesmysl, to je ideologie, těch cest je vždycky padesát a vždycky ta třetí určitě se najde, ale najde se čtvrtá, pátá, šestá, je potřeba to posoudit, ale nechtít uvažovat než o dvou, to znamená prostě zakázat dispozici, zabrzdit dispozici. Takže nemluvil o zásadním, už tady je to dané, buď a nebo, „věř nebo běž“, nebo „žer nebo chcípni ptáčku“ je formulace Karla Bartha, která je z jiné úrovně, tam šlo o věření, věř, a nebo tedy půjdeš k ďasu. Přesně u Karla Bartha to zní *Friss, Vogel, oder stirb*. Tak těmhle si nikdy nenechte vnutit, že jsou jenom dvě možnosti. A vždycky hledejte třetí, čtvrtou, pátou, šestou a podobně. Z toho vyplývá to – já jsem říkal, že k tomu dojdou a tím začnu – že nic na světě v žádné chvíli se neuděje tak, že je to definitivní. Vždycky záleží na tom, jak na to reagujeme. Definitivní může být jenom nějaká obrovská katastrofa, která likviduje všechny, kteří vůbec jsou schopní reagovat, takže už žádná reakce není možná. To je taková nějaká, nějaký kataklyzma, kdyby se nám sem přímo, někam do Evropy nebo do Severní Ameriky – a ještě tedy tam by to bylo ještě lepší – kdyby dopadlo něco jako, jako dopadlo na Sibiř v roce 1908, nebo ještě něco horšího, po čem tady máme ty zbytky kráterů, kdyby něco takového dopadlo, co tady na několik let by zatemnilo oblohu a slunce by vůbec neproniklo a podobně. No tak samozřejmě to jsou události, které představují konec. Ale všechno ostatní, co musí procházet lidským vědomím, záleží na tom, jak lidé reagují. A co se to stalo v tom osmdesátém devátém roce, to se ještě pořád děje a záleží na nás.

Takhle to vypadá, a abychom tohleto pochopili, tak musíme nejdřív pochopit, co se děje uvnitř událostí, protože ty události dějinné jsou vlastně nepravé události. To neznamena, že nepravé v tom smyslu, že k nim nikdy nemělo dojít, nýbrž nepravé, že to není událost vnitřně zintegrována, nýbrž že vždycky potřebuje někoho mimo, který to jako událost zintegruje. Například válka není událost pravá, ne proto, že by byla ničemná záležitost, nýbrž proto, že aby vůbec válka byla, tak musejí ti válčící ji jako válku vnímat, rozumět tomu, co se děje, jako válce. Prostě když vám někdo v uniformě dá facku v elektrice – já jsem zažil, za války jsme jeli dva spolužáci ze střední školy v otevřené tramvaji, jako takové ty ponorky, a tam byla ta otevřená zadní část, tam nebyly ještě zavírací dveře. No tak prostě jeden německý důstojník chtěl vystoupit a můj kolega stál před ním, tak on ho vyrazil ze dveří jedoucí tramvaje, když to dojíždělo, aby mohl normálně vystoupit, no ten se tam musel máznout pod nohy. Kdybych nevěděl, že je válka, kdybych nevěděl, co jsou Němci, kdybych nevěděl, že jsme okupováni Německem, že máme protektorát a tak dál, tak já bych se ohlédl a kopl bych do něj nebo něco bych mu udělal. Jenže tohle všechno víme, je válka, jsme okupováni, prostě takovou věc je třeba spolknout. Tady na tom vidíte, jak chováme se ne přiměřeně věci, nýbrž přiměřeně něčemu tak absurdně integrovanému zvenčí, jako je takzvaná válka.

Přesně popsat, co se děje ve válce, není možné, tomu je třeba rozumět. Stejně jako nemůžete přesně popsat, co je šachová partie, vy musíte vědět, o co jde v tom šachu. Když Marťan přijede a teď bude popisovat dva divné lidi, kteří sedí u nějakých čtverečků a tam posouvají nějaké figurky nebo kamínky, nepochopí nic. Může to popsat všechno, ale nepochopí nic. Totiž je potřeba porozumět něčemu, co tady

není. Tady není žádná šachová hra někde, abyste ji vzali a popsali jako kámen. To je určitá soustava zásad, norem, jak se chová šachový hráč. Co může, co nemůže. Samozřejmě patří tam také to, že když se proviní, když udělá neplatný tah, i když to ten druhý vůbec nezpozoruje, tak ta šachová partie je prostě neplatná a můžou hrát do aleluja a může vyhrát o stovku ten jeden a ten druhý to uzná, ale ta šachová partie je neplatná. A tohle platí také o dějinách, také naše životy jsou neplatné, když žijeme tak, že to je v rozporu s normami.

Jenomže samozřejmě tam jde o víc, život není jenom hra, to je hra doopravdy a tam ovšem nejde o stovku, tam jde o ten celý život. Tudíž se lidé chovají jako podvodníci velice často nejružnějším způsobem. Třeba tak, jak to charakterizuje Kierkegaard – to už jistě někteří znáte – že většina lidí se v životě chová jako nepořádný školák, který místo aby si vypočítal úlohu doma sám, tak ji opiše od spolužáka. Tak co jsou ty naše životy, než že opisujeme všechno od těch druhých? A to je právě zbytek toho chování archaických lidí v době mýtu. Ti právě opisovali. To byl způsob a dokonce byli přesvědčeni, že toto je vlastně povinnost člověka, jen si nevymýšlet nic nového, jen opsat přesně, jak ten archetyp, jak ten pravzor nám předepisuje.

Takže tady jsme si řekli, že si to máte promyslet, tak uvidíme, můžeme tomu věnovat čas, já bych až příště, protože vy jste teď v oslabení, tak doufám, že přijdete a ne, že budete pauzovat. Pokud jste nebyli na semináři předtím, tak ještě bych měl vynadat těm, co přišli nově, ale za vás nemůžu, moc si to řekněte sami. A tadyto jsme si už řekli.

My jsme tam zapadli o jednu věc, kterou dneska rozvedeme. Totiž, že když událost – myslím tady – když událost ještě nenastala, tak kde je? Je v budoucnosti. A z té budoucnosti nastává a přesouvá se do minulosti.

Jak vypadá událost, která ještě nenastala? Předpoklad západoevropský je, že tam prostě není. Hluboký omyl. Ta událost je jako budoucí.

Aby to bylo naprosto jasné, tak my si rozdělíme... tak teď to x1 už dáme ne jako časovou... stále to bude také časová osa, ale ne jenom jako časovou osu, ale budeme to zároveň chápat jako předěl, jako hranici mezi tím, co ještě není, tím, co je, a tím, co už není. Ve specifickém významu. Totiž ne cokoli, co ještě není, a cokoli, co už není, ale právě to, co není z té události, z té události, co ještě není a co už není.

A především: událost začíná někde tadyhle. To znamená, jako se narodí člověk, tak toto je to narození té události, řekněme. My máme ještě jednu věc nejasnou, jestli můžeme vůbec o takovémto začátku mluvit jako o bodu. Otázka je, jestli náhodou to nevypadá, že tadyhle to vlastně udělá takovýhle vzrůst, který to vede někam až doprostřed dolů, nebo nahoru. To je taky možnost. Ale to zatím dejme stranou, o tomhle zatím nebudeme uvažovat a necháme si to jenom tak jako v záhlavíčku.

Tedy tohleto, tenhle ten začátek – já to ještě udělám takhle – to je to, když už ta událost se děje a není nic vidět. A to není vůbec nic vidět. To není teda život embrya, v zásadě se na to tak můžeme kouknout, ale události jsou, kdybychom teď citovali toho Sofokla, tak mohli bychom říci: časy těhotné těmi událostmi. Že události se připravují ke zrodu a někdy, jako například dneska v naší společnosti, ta doba je těhotná událostí a není síly ku porodu. To je typická událost. Když se v bibli o tomhleto hovoří, tak to je jako když to vyšije, jako když to ušije na tyto dny, v kterých teď žijeme.

Dneska by se něco mělo stát. A už se to připravuje několikrát. A něco se musí stát, takhle to dál nejde. Prostě všichni by si měli uvědomit, a všichni o tom tak trochu hovoří, že se to musí zrealizovat, že něco se musí stát, že není možný to zakecávat jenom a tvářit se jako kdyby nic, prostě něco se musí stát. A není síly ku porodu. Nemáme nikoho, kdo by nám řekl, jak se to má udělat, my nevíme, jak se to má udělat, a jenom víme, že... To je v malém, samozřejmě, to není to nejpodstatnější, jsou ještě jiné události a tak dále, ale tohle je malá ukázka, co to znamená očekávat věci příští.

A teď všimněte si, jak právě ti, co se nechtějí přiznat k tomu, že mají odejít, tak okamžitě na všechny strany útočí, že to je zase nějaký *mesianismus*. Všimněte si, to je naprosto... to je pro celé dějiny typická charakteristika, že vždycky: jen ne zas nějaký *mesianismus*.

Samozřejmě, *mesianismus* je nadávka pro některé věci. *Mesianismus* je, když Rusové povstali za

opicema, když zůstávají léta a desetiletí za evropským vývojem. A není to jenom jejich vina, západní Evropa je nechala jejich osudu, vůbec ne jenom Rusy, ale vůbec celou ortodoxní církev, celou východní církev nechala na holičkách, když se tam na ně přišli Mongolové, když tam přišli Tataři, já nevím co všechno. A západní Evropa jenom se chtěla udržet a nechala je, aby bojovali za Západ. Když si přečtete dějiny, tak uvidíte, co to bylo. A to už znamená Byzanc, Byzanc zůstala bez pomoci Západu, se jich jako zřeklo.

Že Rusové, jací jsou, to je také výsledek těch dějin, za které jsou zčásti odpovědni západní Evropané. My to musíme vidět takhle. Ale fakticky to došlo, to bylo tak, že tam ta civilizace, ta kultura byla velmi zpožděná. My to známe z vlastní české zkušenosti, že po Bílé hoře byla kultura velmi zpožděná a vyvrácena z pantů a zavlečena jiná kultura postupně a tak dále. A to byla kultura vlastně cizí, nenavazovala na ty domácí tradice. To už byla odcizená, domácí tradice byly jaksi před *schizmatem* západním... ne západo-východním, ale západním. To bylo jinak. To byli ještě naši církevní otcové, jako například Tomáš Akvinský nebo Albert Veliký a podobně, to jsou naši teologové, katolíci. To jsou naši, spolu s katolíky, to jsou také naši protestantští teologové.

A potom najednou tadyto začalo vypadat jinak a nedá se to vrátit zpátky neorganicky a jenom v některých vrstvách. Takže ten národ vlastně ztrácel sám sebe. To je jedna důležitá věc, že to mělo nějaký delší smysl a tak dále, prosím, to je jiná věc, ale ten národ ztrácel sám sebe. A dostat se opět k sobě, naleznout sebe, znovu si uvědomit sebe a uskutečňovat se jako sebe, bylo možné jenom, když se šlo k těm kořenům, když se šlo k těm dějinám. A když v národním obrození, když se šlo k češtině a šlo se k té staré literatuře, to to připravovalo. A mělo to ovšem okamžitě... to bylo švihnuté tím *nacionalismem*, protože se to dělalo za pomoci ideologie německé, za pomoci ideologie *herderovské*, která vypadá velmi humánně, humanisticky a pak se ukázalo, že ono to humanistické není, nevede to k humanistickým závěrům. Herder si to ještě představoval tak, že prostě kritizoval ty velké říše evropské, zejména tu francouzskou, anglickou, že vznikly násilím a že prostě státy mají být založeny na něčem přirozeném, to je na přirozených příbuzenských vztazích.

No a výsledek byl – příbuzenské vztahy – kam to dovedly ty příbuzenské vztahy. Takže ono to vypadá, jedna věc je, k čemu to vede je druhá věc. My to musíme posuzovat vždycky obojí.

Tedy tohleto si musíme uvědomit, že je něco, co zapoměla celá evropská tradice, že událost začíná dřív, než je to vidět. Když si přečtete některé texty Pierra Teilharda de Chardina, tak tam uvidíte, že říká, že všude tam, kde vzniká něco skutečně nového, tak to vzniká tak, že si toho nikdo nevšimne. Je to, není to vidět. Já to ukazuju velmi často na tom, že [nesrozumitelné] slovní řešení, když se lidé vydělili z přírody, přestali být zvířaty. Tak v tu chvíli se stalo něco v celém světě, v celém *kosmu*. Až do té chvíle, než se lidé vydělili, tak příroda byla všechno. Příroda byl svět.

A najednou, ve chvíli, kdy tady byli první z několika lidí – a to je těžko říct, kolik jich bylo, který, stačí jeden – prostě to není vidět. A to prostě nebylo možno poznat. Nikdo to nemohl, i kdyby byl sebevětší vědec, tak to nepozná, kde došlo k tomu přechodu od *primáta* k člověku. Nepozná. Nicméně někde se to muselo stát a v tom okamžiku, kdy se to stalo, tak veškerenstvo, dosavadní veškerenstvo se stalo pouhou přírodou a vedle toho vzniká najednou nový nepřirodní svět, svět člověka. Ale to není vůbec vidět. My si to nemůžeme představovat nějak *mýtický* nebo *mystický* nebo já nevím jak. To je prostě, tady vzniká něco, co nikdo nevidí. Nikdo nezná té hodiny, toho dne, kdy vzniklo něco nového.

A teprve se to musí ukázat a ukáže se to teprve po jisté době. To je u každého začátku. Ten začátek my nikdy nevíme a neuvidíme, ten nemůžeme uvidět. Začátek je vždycky dřív, než můžeme něco konstatovat, něco poznat, něco označit.

No a potom je ta jistá doba toho vlastního dění události. A nakonec se to ještě neuskutečněné přestane dít, tohle červené skončí, to už se přestane dít, ale ta událost ještě jde nějakou chvíli dál. A to už jsou ti, co pomřeli zaživa. Už nic se s nimi neděje, už jenom dožívají. To jsou ty události, které ještě mají nějakou setrvačnost, ještě rostou fousy a nehty a tak dále, ale už je to mrtvé.

Tak to je tohleto. Ale nám jde o dění události, kdy obojí je ve funkci a je ve vztahu. A teď, co je na tom

nejdůležitější, kvůli čemu to vlastně ukazuju, je, že celou tu dobu se děje událost celá, a nikoliv po kouskách. To je zase věc, o které jsem mluvil už minule, ale věc, kterou jsem zdůrazňoval a kterou musím neustále připomínat. Ta událost se děje celá. To znamená, tohleto je jenom *schéma*, na němž si něco můžeme ukázat a na čem si nemůžeme ukázat všechno. My si musíme ukázat ještě něco jiného, to jest, když se začne dít událost – a tadyhle se začala dít, to je začátek, tohle konec a mezitím to spěje – tak začátek není jenom tohle, nýbrž ta událost se začíná dít celá. Po celé délce se děje. A proto to musíme udělat takhle, jako po celé té délce stále v každém okamžiku něco, co je ještě nezvějšněno a co je pouze vnitřní, se zvějšňuje, tedy ukazuje se, je přístupné našemu pozorování. Celou tu dobu ta celá událost se děje, ne že se děje po kouskách. Jak si to představoval Sofoklés, že ten čas vždycky rodí momentální přítomnost a hned ji zase skrývá. Nikoliv takto. Ono to rodí něco z té události, ale z celé události. A zase to celé skrývá a zase to rodí něco z té celé události, něco jiného. Tak to pozorujeme.

Prostě ten vryp, ten *pazneht* vědecký – původně filosofický řecký – ten *pazneht*, který můžete sledovat ve vědách, třeba biologicky, když se prostě dělají řezy, okamžité řezy v určité době a ukazuje se, jak se vyvíjí to či ono, jak roste – řezy ve smyslu, to nemusí být pomocí skalpelu, ale třeba když chcete vidět, jak rozkvétá květ. A teď to každou minutu nebo každou půlminutu uděláte jedno políčko na filmu a pak to pustíte normální rychlostí a ono to takhle před vámi rozkvetne, ačkoliv to normálně trvá celý den nebo půl dne. To jsou ty řezy, které nám pak připadají, jako že to roste. A je to jenom střída těch jednotlivých řezů. Tak tohleto to není. A když jsme si minule ukazovali – já jsem na to narazil a pak jsem k tomu už neřekl nic dalšího – my musíme rozlišit, co tohle je, když tady uděláme řez. Tak ten řez tou událostí je jednak viditelný a jednak neviditelný. A tenhle ten neviditelný řez, to je ten obrovský problém, jestli vůbec v té nepředmětné nebo v té niterné vnitřní stránce té události můžeme takový řez udělat. To je ten rozdíl oproti tomu, jak vlastně souvisí ty jednotlivé řezy spolu.

Tak já jsem něco už naznačil, tak jenom to zopakuju, že ty řezy mají jakýsi řád. A ten řád určuje, kterej řez bude tady nejdřív krajně malej, pak větší, větší, větší, větší, a pak vlastně už se bude týkat jenom té aktivity. Je to jakýsi řád, a to je řád *fysis*. Tomudle teď budeme přivěšovat k tomu, co jsme si řekli o *fysis*, k tomu budeme přivěšovat další konotace, další významy. Tak tady to bude mít ten význam, že ten postup, že je dán tou *fysis*. Ta *fysis* souvisí s tím, o jakou událost se jedná. Každá událost má jinou *fysis*, a proto jiný pořádek těch jednotlivých přítomností.

Ale pokud jde o takzvanou přítomnost toho niterného, tam prostě tohle dělení není jasné, bylo by chybou to aplikovat. Prostě a dobře, celé to niterné nějak souvisí s každou, tedy s celou, s každou tou jednotlivou přítomností vnější. To znamená, že po té vnitřní stránce bychom to vlastně měli nejlépe ukázat tak, že tohleto celé škrtneme, místo toho tam uděláme bod, a teď každou tu přítomnost nějak sepne s tím počátkem, který je počátkem každého toho okamžiku, každé té přítomnosti. Ne že někde na začátku. To můžeme jenom takto znázornit. Čili tohleto, co jsme tam řekli o ose času, ta se vztahuje jenom k tomudle, jenom k té vnější stránce.

My si zase ukážeme, že to je zvlášť důležité tam, kde jde o nepravé události, jako dějinné události. Proto si tohle schéma tady předkládáme. Já jsem tady chtěl ještě ukázat tohleto, tímto bychom to mohli pominout, že do jisté míry je možné mluvit o tom, že tady to takzvané niterné, že vlastně obrátíme proti tomu toku času. Jak jsme si řekli, že je to obráceně, tak vlastně, že tady ta událost jako začíná tady, ale ve skutečnosti to niterné má začátek v té budoucnosti, k níž směřuje to dění. Naše dění směřuje k budoucnosti. Takže vlastně ten začátek niterný je spíše v té budoucnosti. Takže to, co se z vás zítra stane, z dnešních lidí co se z vás stane, tak je zítřku, nikoliv z minulosti. Kdybychom to takhle udělali, tak to vypadá, že to je z minulosti.

Ale to jsem jenom chtěl naznačit, abyste se nematli některými rozpory, které na první pohled vypadají jako rozpory a které by potřebovaly domyslet a tak dál. Nám nejde teď o propracování celé této schematiky, nýbrž na tom se něco ukazuje, na co musíme dát pozor. A pak to musíme myslet na konkrétní události.

Tak tohleto... Ted', my jsme si minule už také naznačili, že je něco takového jako dějící se událost, která

zároveň má schopnost jistých aktivit. A jestliže událost je schopna nějaké akce, znamená to, že ta akce je jakási sub-událost té události. Ta sub-událost musí být někde v kořeni té události samotné, ta nemůže být odjinud. Jestliže chcete hodit kámen, tak sice ten kámen musíte někde sebrat, ten je mimo vás, ale musíte ho sebrat vy. Čili ten začátek toho sebrání a pak hození toho kamene, ten je ve vás, ne v tom kameni.

Takže ta událost nějakým způsobem musí vyrůstat z té události, z té hlavní události, která se tím pádem stává takzvaným subjektem té události. Subjektem v tom německém romantickém smyslu, jakožto subjektem aktivity. Co je to aktivita? Zejména běžně, jsou tam jisté výjimky a k tomu se ještě dostaneme, aktivita v podstatě znamená to, že ve vás začíná, v podstatě tam, kde začínáte vy jako událost, tam začíná také každá vaše akce. Jenomže ta akce se stává akcí tím, že překročí to, co jste vy, a že nějakým způsobem dopadne na místa ve vašem osvětlení, ve vašem okolí, která už nejsou vy, která už nejsou vámi.

Když prostě něco uděláte, co zasáhne svět, který už není vaší součástí. To je akce. Takhle vypadá akce každá. Akce znamená, že něco začíná uvnitř vás jako události a tu událost to opustí, aby to zasáhlo něco, co k vám nepatří. Proto jsem to namaloval tak, že to jde ven. A tato akce samozřejmě míří k něčemu, jak jsme si minule ukázali, míří k něčemu a buď to zasáhne, nebo nezasáhne. Teď můžeme rozlišovat, to máme na to v české tradici zejména v habilitační práci J. L. Kozáka, o *Zákonu ekonomisace životních funkcí*. Je to filosofické a s velkým významem pro teorii logickou. Vyšlo to na pokračování v několika pokračováních v novém, v takzvaném *Novém Atheneu*. To je časopis, vycházel pouze tři roky za první republiky a navazoval na Masarykovo *Atheneum*, které vycházelo za Rakouska.

Kozák ve své koncepci, která je filosofická, navazuje na práce jakéhosi pragmaticky orientovaného – u Kozáka to není pragmatismus, ale navazuje na pragmaticky orientovaného biologa amerického, jmenuje se Jennings. A ten Jennings byl přeložen taky do němčiny, takže se to stalo věcí dost známou i v Evropě. Ne každá americká knížka se překládá, zejména tehdy nebylo toho moc, co v Evropě věděli o Američanech a o co taky moc stáli. Tak ten Jennings byl přeložen do němčiny, a kdybyste si to chtěli někdo vyhledat, tak jmenuje se to *Behavior of Lower Organisms*, Chování nižších organismů, a německy je to *Das Verhalten der niederen Organismen*. A tam je zaveden pojem ekonomisace a ekonomisace zhruba řečeno je, že když se rozhodnete každý den ráno po vyčištění zubů kartáček dát do skleničky a tu skleničku na místo, kde víte, že ji druhý den najdete, tak jste ekonomisovali kus svého života, abyste každý den netrávili ráno půl hodiny, tři čtvrtě hodiny hledáním, kam jste to dali včera.

Čili takovéhle zařízení, které usnadňuje život, to je ekonomisace. A teď tam ten Jennings ukazuje, jak vypadá tahle ekonomisace u nejnižších organismů, jednobuněčných nebo jenom malých nějakých červíků nebo něco takového.

A Kozák z toho dělá jakési závěry pro teorii logickou, což takhle když se řekne, tak to je jakási šílenost, protože jestliže Husserl s velkou vehemencí a velmi hlubokou důsledností pronásledoval psychologismus v logice, tak tohle by znamenalo, že to je něco ještě horšího než psychologismus, to je biologismus v logice, úplná blbost, úplný nesmysl. Jenže ona tam přece jenom je něco jiného, ukazuje se, že ten sociologický pohled na to, eventuálně etologický, jak se dneska říká, že je vlastně věcnější než ten psychologický. Té psychologii tam chybí něco podstatného, co naopak nechybí v té teorii sociologisující nebo etologisující.

Ale to nechme teď stranou. Jistý smysl to má a důležité je dát tam místo tomu, čemu Jennings a potom Kozák říká *action at random*, *Aktion aufs Geratewohl*, to jest akce, čin, no akce nazdařbůh. A tam se ukazuje, jak významná je základní skutečnost, že tady musí být nejprve subjekt, který je schopen reagovat a který nejdřív musí reagovat nazdařbůh, to jest prostě nahodile. A teprve z výsledků té své nahodile nazdařbůh prováděné aktivity získává první zkušenosti, aby ty příští aktivity už mohly být zacíleny.

Nejlíp je to vidět, třeba když pozorujete mimino v prvních týdnech v kočárku nebo v postýlce, kdy se nad něj zavěsí chrástítko a to dítě prostě samovolně, protože nemusí mu nikdo říkat, že má každý den cvičit, ono pořád cvičí, plete nohama i rukama, pořád takhle dělá ručičkami a občas bříkně do toho a líbí se

mu to, že to zachrastí, a tak pak zkouší, jestli by to... až se naučí do toho bříkat pořádku. A už se nestane, že se netrefí. Prostě už se to naučí. To je přechod od akce nazdařbůh k akci, která je zacílená.

No, a to už předpokládá jistou paměť a to předpokládá zároveň jisté první formy reflexe.

--- (s2_cleaned.flac) ---

Hejdánek: ...sociálními kontakty, navazováním sociálních kontaktů, především s matkou, ale později i s otcem a dalšími. A protože tyto první sociální kontakty jsou od samého začátku provázeny a čím dál víc strukturovány také řečově, matka se nejenom směje, dítě neodpovídá jenom úsměvem, ale vždycky matka také na své dítě hovoří a dítě nejprve napodobuje hovor různými pavuky a pak jednou slavného dne pochopí, že nejde o to matku napodobovat, nýbrž jí odpovědět.

To je ten slavný krok kupředu, kdy komunikace začne mít jinou podobu, jiný charakter. Tohle dělá z dítěte samostatnou osobu, samostatnou osobnost. Dítě se už nejenom řídí podle toho, co je kolem, ale už je v kontaktu a je ono, postaví se vůči matce a teď se k ní vztahuje ve své odpovědi, ne v jejím napodobování. Jakmile to pochopí v první primitivní reakci, tak se začne stavět na zadní nohy a začne říkat ne. Na tom se ukazuje, jak se stává samostatnou osobností.

Na tomhle příkladě jsme si ukázali ještě víc, než jsem chtěl, totiž ukázali jsme si, jak základem toho, aby se nějaká událost stala subjektem, je nejenom její schopnost akce, v níž překračuje sama sebe, ale zejména její schopnost se z těch akcí k sobě vrátit. Bez toho není zkušenost možná. Vrátit se k sobě z akcí znamená, že jestliže se tady nějakým způsobem trefo do akce, tak teď tady musí být nějaká zpětná informace, která se v rámci akce najednou jako jakási subakce nebo složka akce vrátila sem opět k základní události, která je subjektem toho všeho.

Tato zpětná akce, zpětná vazba, je naprosto důležitá. Zpětná vazba zase předpokládá sjednocení něčeho, co původně jedno nebylo. Protože subjektní událost, která je subjektem, tady opustila samu sebe a dostala se mimo sebe, do světa kolem, a zasáhla svět kolem a ona se teď z toho světa nějakým způsobem zase musí vrátit k sobě. V akci událost opouští sebe a k sobě se musí vrátit.

Zejména na tom, že se musí k sobě vrátit, je daleko nejlépe vidět, co to je *logos*, co je to sjednocující. Na to nestačí *fysis*. *Fysis* je určitý pořádek, v jakém to jde za sebou. Ale to, že nejenom to všechno je udržováno v jednotě, ale dokonce když dojde k akci, která překročí hranice subjektu, že je možno to přitáhnout zpátky a subjekt z toho udělá kus své zkušenosti. Tady vidíme první náznak reflexe, obratu, ohybu zpět k sobě. A to ještě není na úrovni vědomí.

Každý subjekt, to znamená přinejmenším každá živá bytost od těch jednobuněčných, jsou subjekty právě proto, že jsou schopny se vracet k sobě. Nejenom se udržovat v jednotě, ale tu jednotu vždy znovu rušit, narušovat akcemi a znovu se k sobě vracet a tu jednotu obnovovat.

I tady vidíte, že *fysis* se týká události samotné. *Logos* je něco, co funguje i za hranice události, a stále je to *logos* té události. Není to *logos* takový kosmický jenom, nýbrž *logos* události. Je schopen udržet něco z okolního světa v jakési jednotě se subjektem.

Koncem minulého století a začátkem tohoto století existovala jakási zvláštní škola v Německu, která tohle zdůrazňovala. Většina z vás to bude znát, já to většinou předvádím na příkladu z akvária, takže si na to vzpomenete. Zakladatel té školy se jmenoval von *Uexküll*. Je tam jakási absurdita v tom jménu, že se tam píše *ue*, to se píše *ue* a ne *ü*, ale tady se píše *ü*. V jednom slově dvojí gramatika. Musíte si zapamatovat, že von *Uexküll* se jmenuje a jeho škola v biologické rovině předchází Husserlovu fenomenologii a její hlavní termín podle *Uexkülla* nejprve byl *Umwelt*. *Umwelt* je něco jiného než *Umgebung*. *Umgebung* je to, co se *umherum* vyskytuje kolem subjektu. Ale to, co se vyskytuje kolem subjektu, není totéž jako *Umwelt*, což je česky těžko přeložitelné, poněvadž *Umwelt* se většinou překládá jako okolí. Přišel s geniálním nápadem Patočka, ale teprve když jeden z *Uexküllových* žáků, Petersen, navrhl nový termín, protože i v němčině je to matoucí, navrhl místo *Umwelt* říkat *Eigenwelt*. Čili je to *Welt*, ne která je *umherum*, nýbrž *zum eigenen gort*, co je učiněno vlastním. Je to jakési přivlastnění okolí. To je ten svět, přivlastnění okolí. A Patočka vymyslel termín skvostný, já neznám za posledních několik set let filosofický termín, který se tak povedl. Patočka tomu říkal osvětí. Osvojený svět. Tam máme obojí, osvětí jako

osvojený svět, *zum eigenen gjort*. Osvojený svět.

Mezi daným, takzvaným faktickým okolím a osvojeným světem je ten rozdíl, že subjekt si ho osvojuje. Ukazoval jsem to na rybičkách. Když vezmeme rybičky, dáme je na chvíli pryč, předěláme celé akvárium a pak je tam dáme znovu, tak jim to trvá týden, deset dní, čtrnáct dní, než si z nového divného prostředí, které jsme jim tam připravili, než si z toho zase vybudují svůj *Eigenwelt* – své osvětí, ve kterém se vyznají, ve kterém jsou doma.

Čili tady je vidět jakási nesmírně důležitá věc, že to, co my můžeme popsat jako okolí, je jakási objektivizující fixace, která se skutečným osvětím té bytosti nemá mnoho společného. My víme, že třeba když budeme sledovat to, v jakém prostředí žije nějaké zvíře, tak tam najdeme věci, které to zvíře prostě zanedbává, na které kašle, které mu jsou úplně ukradené.

Já teď si nevzpomínám, ale třeba liška – nevím, jestli liška, to se možná můžu dopustit chyby – jestli například lišce vůbec jde o to, jestli je tam nějaký hřib. Ale pes žere, ten náš pes žral dokonce houby. Takže když jsme vždycky našli něco velmi pěkného, tak on tam byl první a kousl do toho. Tak možná že liška také, ale třeba jiné zvíře, vlk třeba, je mu to ukradené. Pes totiž je tak polidštěný, že on si všímá i much. Normální pes mouchy jenom odhání, ale chytat, lovit mouchy, to dokážou jenom takoví zmlsaní psi nebo kočičí miláčkové, kteří prostě, jak se to hýbe, tak mají nedostatek života, tak loví. „Dobrá psovi moucha,“ říkalo se prostořekostí.

Vždycky když pozorujeme zvíře zdomácnělé, tak je to trochu jiné, je to trochu polidštěné. Normálně v přírodě si třeba žába nevšímne mouchy, která se nehýbe. Teprve když se ta moucha hne, tak ona zkusí, jestli to není moucha. Když se to nehne, tak vůbec ani to nezkouší, to nemůže být moucha, když se to nehne. Moucha se zachrání tím, že se nehýbe.

A jiná zvířata, třeba klíště, to zase reaguje na nějaké ty infračervené paprsky, které každé teplokrevné zvíře, včetně člověka, vyluzuje, když jde lesem. Takže klíště si s velkými problémy vyleze na nějaký keř nebo stromek a tam čeká. Když se blíží něco teplokrevného, tak si to vypočítá a pak padne a buď se trefí, nebo se netrefí. Když se netrefí, musí vylézt zase zpátky znovu.

Čili je to jiný způsob. Důležité je, že vždycky tam je nějaké [nesrozumitelné] a pak je tady něco, co se děje a to zvíře je schopno na to reagovat.

Čili základní věc, kterou si ukážeme, je především to, co vždycky opakují, že kauzalita, kauzální nexus, kauzalizmus jako určitý [nesrozumitelné] je prostě falešný, protože byl vymyšlen bez ohledu na živé zvíře, na živé bytosti. Když my místo věcí budeme posuzovat živé bytosti, musíme přijít na to, že rozhodující je, jak co reaguje a ne jaká je příčina. Prostě a dobře, ovce není příčinou vlkovu útoku, prchání za tou ovci, aby ji dostihl a [nesrozumitelné]. To je nesmysl. Podobně antilopa není příčinou toho útoku nebo prchání kupředu toho tygra. To je reakce tygra na to, že tam je nějaká antilopa.

Zajímavé je, že kočka například nevěří svým vlastním očím – kočka poměrně na rozdíl od psa dobře vidí – a nevěří svým očím, že jde o myš, když ta myš se jí nebojí a neutíká před ní. Já jsem měl možnost to vyzkoušet, náš kocourek běžně lovil venku myši a nosil nám je na práh u dveří. Když jsme byli v jedné půjčené chatě na Berounce, tak ráno jsme tam měli sedm myší vyloženě před dveřmi. Městská kočka, já ji dostal tamhle z kopce Prahy, tam možná také myši nějaké byly, ale poměrně brzo, poprvé jsme vyjeli ven a ona nám to tam nosí, to ji nikdo neučil. Žrát to nepotřebovala, ona chtěla jenom ukázat, že také ví, co taková kočka může v životě dělat.

Ale ten týž kocourek potom – to jsem vám vyprávěl, že jsem ho angažoval, aby zakousl bílou myš, kterou jsem si přivezl, laboratorní myš, spolu s lasičkou. Očekával jsem, že lasička byla ještě malá, nevychovaná, neuměla zabíjet, takže jsem si přivezl v jednom chumli čtyři myši a lasičku malou. Nic se nestalo, přivezl jsem to domů a bylo potřeba zabít tu myš. Říkal jsem, náš kocour umí zabíjet myši. No jo, jenže myš nevěděla, co je kočka. Takže jsem dal kocourovi před čumák bílou myšku, ten koukal jak vyoraná myš a já mu ji hodil přes pracky. On takhle uctivě udělal a myš mu přilezla na druhou stranu. On nevěděl, co má dělat, vždyť to přece není myš.

Tady vidíte, že jsou jisté takové – a teď ta von *Uexküllova* škola tomu říkala *Aktionssystem* – že tam

mluvili o receptorech a efektech. Receptor je tady od toho, aby dotyčný subjekt zareagoval, že tady je něco takového, na co je možno reagovat. A tu zprávu o tom dá receptor a receptor vyvolá ten *Aktionssystem* tím, že podráždí ty efekty. To si tam vymysleli, anatomicky to s něčím spojovali, mluvili o tom. Takže to, že vidím – kdybych byl kocour – vidím myš, tak mé receptorské schopnosti, mé vnímací orgány mi řeknou, že to je myš, a to vyvolá akční systém. Když nevidím tu myš, tak to vyvolá třeba mouchu. Když několik měsíců nevidím myš, tak chudák kocour, a pak i ta moucha je mu dobrá, a vyvolá jakýsi akční systém. To je soubor akcí, které už běží samy, a něco to musí vyvolat. Vyvolá to tedy ta zpráva receptorů a efekty zapálí tu akci a ta už běží sama. Potom už kočka nebo tygr nepřemýšlejí, kterou nohu kam dávat, to už prostě běží samospádem a už to nekontrolují a letí, dokud mají dech. Když už nemají ani kousek dechu, tak ta pronásledovaná kořist unikne.

Tedy tohle je propracovaná určitá koncepce, která zakládá na něčem jiném než ta příčina a následek, nýbrž na jistých výzvách a odpovědích. A že výzva je interpretována jako výzva, to je strašně důležité. Zase akce toho subjektu, protože proč se třeba pro lišku zajíc stane výzvou, ale třeba houba ne? jenom protože se houba nehýbe, tak tam dáme něco jiného, třeba listy ve větru se hýbou. Proč se to nestane výzvou pro lišku? Proč jo? Tam to je pro ni výzvou něco, co třeba zase pro králíka výzvou není. Pro králíka zase výzvou je ten jetel, a tak se do něho pustí a podobně. Prostě záleží to na tom subjektu, jestli něco, co tady prostě je, jak my řekneme, že objektivně je, jestli se stane výzvou k tomu, aby byl spuštěn ten akční systém.

No, takže tady vidíme, že jsme se dostali k něčemu strašně důležitému, totiž že *logos* funguje už v přírodě. Funguje tak, že sjednocuje i za hranicemi toho integrovaného živočiha nebo té rostliny – dejme tomu u toho živočiha je to jasné – integruje i to kolem.

A docela speciální situace je, když to kolem je vtaženo do světa řeči, do světa *logu*. Tam potom už je možné, aby výzvou se stávalo nejenom to, co se nám – teď jsme to či ono, jsme zajíc nebo jsme liška nebo nevím co – už ono samo se nám to ukazuje jako buď významné, nebo bezvýznamné, nýbrž my v tom světě *logu* můžeme zvýznamnit i některé věci, které normálně by nám jako živým bytostem zvýznamněny nebyly. Takže například některý kámen se nám najednou jeví jako mimořádně významný, nebo my to tak uděláme, aby byl mimořádně významný, a my ho na nějakou památku – buď že někdo umřel, nebo že se tam něco stalo, že tam se mi zdálo o žebříku, který jde do nebe – tak tam prostě dám nějakou mohylu a je to významný kámen nebo významná hromada kamenů. Stává se to něčím významným, ačkoliv to jsou vlastně jenom šutry a tak dál. Najednou se stává, že v tom světě jazyka se dostává mimořádné pozornosti i tomu, co vlastně v té rovině biologické je bezvýznamné. Nebo aspoň se to jeví těm subjektům jako bezvýznamné.

To, že člověk je schopen se zabývat po tisíciletí, několik tisíciletí se zabývat hvězdnou oblohou a že tam stále rozlišuje víc a víc věcí a že dokáže odlišit posléze hvězdu a takový obláček, který vlastně jako mlhovinu, která z dálky taky vypadá jako bod, nebo dokonce, že to je něco, co jako by vypadalo jako hvězda a přitom v spektroskopu se to ukáže strašně vzdálené podle toho červeného posuvu, takže to je jenom *quasi stellar object*, kvasar. Jako by to byla hvězda, ačkoliv to vlastně hvězda není, nýbrž je to nějaký obrovský výbuch nějaké velíkánské galaxie, možná to byl vznik černé díry uprostřed té galaxie na začátku existence té galaxie, který nepochybně znamenal obrovský výbuch a který pak už je jenom dožíván tím pádem toho, co tam spadlo. To, že to člověk dovede rozlišit, ačkoliv okem to bezmála nevidí a on se pídí po tom, to je možné jenom ve světě slova. Jenom ve světě slova, tím, že se tomu dá ten význam pomocí vědy, pomocí – ne alchymie, ale astronomie, dříve to byla astrologie.

Takže dostáváme se do sféry, která vlastně je tím světem, ve kterém my žijeme. My nežijeme přímo v přírodě, my dokonce nežijeme přímo ani ve svém posvětí, nýbrž my žijeme především ve světě řeči. A všechno to, s čím se setkáváme, vtahujeme do tohoto světa řeči, a co tam nemůžeme vtáhnout, tak s tím se prostě nedovedeme setkat.

No a to nás vede k té poslední rovině, se kterou skončíme. Ta poslední rovina je zase velmi riskantní, už to není vztah k přírodě, ale je to vztah k člověku. Tam víme, že v dějinách filosofie se to většinou připisuje

sofistům a Sókratovi. Třeba i Rádl psal v *Dějínách filosofie* o Sókratovi, že je to první filosof – potom, co sofisti jsou vyřazeni, poněvadž to nejsou filosofové – že je to ten první filosof, který se obrátil zády k přírodě a přivrátil se k člověku, k lidským záležitostem. To ovšem udělali také sofisté, to je příznačné proti těm starším filosofům, kteří údajně všichni psali *Peri fyseós*, což se ovšem blbě překládá jako *O přírodě*, ale řekněme, Sókratovi už nejde o *fysis*. Na prvním místě jde o *polis* a o tom, co to znamená být občanem v obci a člověkem, protože jenom v obci se člověk stává člověkem.

Tím se dostáváme na tu úroveň, do které potom pronikla ta tradice myšlení a činnosti dějinné. To jest ta tradice hebrejská. Nejsem toho názoru jako Patočka, že dějiny si vynalezli Řekové, dějiny si vynalezli Izraelci. Ale – a teď myslím dějiny, dějinnost dějin, nikoliv historii – jak jistě víte, *historia* a *historiai*, to byly vědy. A mezi nimi jenom jeden typ vědy se týká toho, co my dnes chápeme jako dějiny. Původně to jsou všechny vědy, všechny *epistémé*, všechny druhy *epistémé*. *Historia* byla nejproblematictější v tomto smyslu, zůstala – ostatní dostávaly nějaké jméno a historie pořád udržovala to, co tam zbývalo, a nikdo neměl chuť z toho vědu dělat. Byla to taková zbytková záležitost. Tím pádem to nebyla pořádná věda, historie se nepovažovala za pořádnou vědu. To je jenom popis událostí, tedy vlastně kronikářství.

Skutečný vztah k dějinám je jenom tam, kde v jistém pozitivním nebo negativním, většinou oboje zároveň, navázáno na to, co bylo, co předcházelo. Já vytvářím něco jiného.

Tam, kde jen napodobuju, tak jsem stále ještě ve světě mýtu. Ale tam, kde se obracím k minulosti, abych rozpoznával, co je pro mě významné a co není pro mě významné, co mohu napodobovat nebo čím se mohu řídit, čím se mohu inspirovat, anebo naopak, k čemu se musím odmítavě postavit. Toto je teprve vztah k dějinám. A samozřejmě ten problém je, jak se může někde na začátku dějin někdo vztahovat k minulosti dějinným způsobem? Protože žádné dějiny dosud nebyly. Ten, kdo začíná, si prostě tu minulost musí vymyslet jako dějiny, na které se dá navázat. Poněvadž nestačí, že to bylo, ale musí se to stát tím, na co navazuju. A to znamená, já si to musím vymyslet. Tento způsob vztahu k tomu, co se stalo, jako k tomu, co není a já to oživuji, a ne co – když se to stalo, tak furt je a já to jenom opakuju. Tento vztah se musel vynalézt. A k tomuto vynálezu došlo ve starém Izraeli.

Teprve od té doby je možno mluvit o dějinách a od té doby proniká tento vynález, podobně jako vynález řecký, vynález pojmů, proniká vynález dějin do ostatního světa. A zase Evropa prostřednictvím křesťanství byla tímto nakažena, takže nejenom je založena na pojmovém myšlení, ale také na dějinném myšlení a dějinné aktivitě. To vždycky patří k sobě: ne jenom dějinně myslet, ale dějinně jednat. A jednat dějinně nemůžete bez myšlení dějinného. Takže na začátku si to musíte vymyslet, abyste mohli zároveň dějinně něco pojet.

V tomto světě, ve kterém žijeme, nejsou všichni lidé dějinnotvorní. Jsou to jenom ti, kteří se vztahují k dějinám, k minulosti kritickým způsobem – správně nebo nesprávně, ale kritickým způsobem – že něco berou, něco neberou. To znamená, že volí nějakou tradici a odmítají jiné tradice. Jenom ti lidé, a potom, že ti lidé v duchu té tradice, v navázání na tu tradici, eventuálně v negativním navázání, že to odmítnou a hledají něco nového, vlastně vytvářejí něco nového, co tu ještě nebylo.

Všichni lidé, kteří to nedělají, prostě parazitují na těch dějinách. Asi tak, jako parazituje na dějinách, když spadne nějaký šutr na vlak. Ten šutr se stane jakousi součástí dějin, ale proto, že spadl na vlak, proto, že zasáhl několik lidí a že o tom píšou noviny a že eventuálně se z toho vyvodí nějaký závěr, že se tam musí něco spravit, musejí být nějaké sítě a tak dál. Stejně jako zemětřesení. Zemětřesení je dějinná událost, jen když to otřese dějinami, to jest dějinami, které vytvářejí dějinnotvorní subjektové, dějinnotvorní lidé. Je třeba vědět, že stále většina lidí v těch dějinách jenom jakoby vegetuje. To znamená, parazituje na nich. Oni nepřispívají k dějinnosti dějin. Někdy ten příspěvek je malý, přispívají, ale málo. Například laborant, který velmi pečlivě provádí experimenty podle vedení svého vědeckého šéfa, tak vlastně on se podílí na nějakém vynálezu, ale ne jako aktivní tvůrce. On tam dává svůj život do služeb toho nového. Čili i takoví lidé, kteří nejsou dějinnotvorní a jenom by byli parazité dějin, se vymaní z toho parazitování tím, že slouží někomu, kdo je aktivně dějinnotvorný.

Prosím vás, abyste tady trochu našli způsob, jak poodstoupit od takového vulgárního demokratismu a

vulgárního křesťanství, které považuje každého člověka za dějnotvorného. To je prostě základní fikce. A také Bible nelíčí nikdy ty nedějnotvorné lidi jinak, než právě ty, kteří smilnějí pod každým stromem zeleným, kteří jakmile Mojžíš poodejde, tak už tam hned zas návrat k nějakým těm mágům, dělají zlaté tele a podobně. Ten lid je vyvolen, ale je to parchantský lid a vlastně nezaslouží nic a celá jeho sláva je, že byl vyvolen, a nikoliv, že je dobřej. A ti, co jsou zvlášť pověřeni, tak to jsou ti, kteří jsou tím lidem kamenováni. Ježíš na to upozorňuje, navazuje na proroky, a ne na celej lid. Dovolává se proroků, že jde do Jeruzaléma, poněvadž se nesluší proroku, aby zahynul někde jinde než v Jeruzalémě. To je prorocká tradice a to není pro každého. Není každej prorok.

A teď se dostaneme k té příště, to znamená v lednu se dostaneme k té úrovni dějinné, nejen takhle teoreticky, ale co to vlastně znamená. A to už bude vlastně příspěvek pro teologii a teology, kteří mluví do dějinné situace. Co to ještě znamená, například co to je inkarnace? Je to *mythologoumenon*, anebo je to událost? Na tom se dělí ortodoxie a třeba doketismus. Všecky ty hereze se vždycky formulují ve vztahu k těmto... My jsme si teď vytvořili jakési schéma, na kterém to budeme zkoušet a ověřovat, jestli to funguje nebo ne. Když to nebude fungovat, budeme muset vyměnit schéma nebo budeme muset vyměnit historii. Historii ne tak, jak se stala, nýbrž historii, na kterou navazujeme. Budeme muset vyměnit, to jest navazovat na něco maličko jiného, než se dosud navazovalo, a naopak nenavazovat na něco, na co se dosud navazovalo. Ne že změníme historii, ale my na ni budeme jinak reagovat. Pak musíme rozhodnout, má-li pravdu to naše nové vidění, anebo musíme zkoumat nová schémata za pomoci nových schémat, protože dáváme zapravdu tradici. Toto je to nezbytné, co musí dělat filosof a co by měl dělat také teolog. Tak, mějte se hezky.